

Dr Krystyna Moroz-Łapin
Uniwersytet Wileński, Wilno, Litwa

Dr Mirosław Szejbak

Uniwersytet w Białymstoku, Filia w Wilnie, Wilno, Litwa

Meandry litewskiej polityki oświatowej w szkolnictwie mniejszości narodowych

Wstęp

Najważniejszą wartością dla społeczności polskiej na Litwie jest szkolnictwo polskie. Jednym z podstawowych celów, do którego dążyło Stowarzyszenie Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie „Macierz Szkolna” w latach 90., było stworzenie atrakcyjnej, nowoczesnej szkoły polskiej, w której język polski i kultura ojczysta stanowią jej trwałą fundament.

Ważnym aspektem jest również konkurencyjność szkoły polskiej wobec sąsiadujących szkół litewskich. Publiczne zarzuty^{1,2,3} pod adresem szkolnictwa polskiego podważają autorytet szkoły polskiej zdobyty w ciągu dziesięcioleci swojego istnienia. Badania przeprowadzone przez Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy podważyły głoszone negatywne opinie i wykazały, że według rankingów szkół Litwy za lata 2008–2012, opracowywanych przez niezależne czasopismo „Veidas”, szkoły polskie są konkurencyjne wobec sąsiadujących szkół litewskich⁴.

Podsumowując 20-lecie działalności Stowarzyszenia „Macierz Szkolna”, jego prezes Józef Kwiatkowski zaznaczył, że szkoły polskie

---

¹ M. Jackevičius. Kas kaltas dėl prastų lenkiškų mokyklų rezultatų?, *Delfi.lt*, 30.11.2011. <www.delfi.lt/news/daily/education/kas-kaltas-del-prastu-lenkisku-mokyklu-rezultatu.d?id=52330983> [22.10.2014].

² A. Žukovskis. Tautinių mažumų mokyklose mokytojai nemoka lietuviškai. *Kauno diena*, 1.06.2011. <kauno.diena.lt/naujienos/miesto-pulsas/tautiniu-mazumu-mokyklose-mokytojai-nemoka-lietuviskai-278330#.UzU8c_mSw4c> [22.10.2014].

³ M. Miknevičius. Lietuviai Vilniaus kraštą atiduoda patys. *Vilniaus diena*, 9.06.2011. <www.diena.lt/dienrastis/miestas/lietuviai-vilniaus-krasta-atiduoda-patys-357268/psl-1> [22.10.2014].

⁴ K. Moroz-Łapin, M. Szejbak. Polskie szkoły na Litwie: ranking w latach 2008–2012. *Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy*, 2013, t. 12, s. 108–122.

na Litwie nauczanie zmagają się z trudnościami, bowiem Ministerstwo Oświaty i Nauki RL obrało kierunek integracji szkół narodowościowych z ogólnokrajowym systemem nauczania⁵. Prezes Stowarzyszenia podaje, że już w 1994 roku były podjęte próby zmierzające ku temu, by nie tłumaczyć i nie wydawać podręczników dla szkół mniejszości narodowych. Po protestach wspomniana ustawa nie weszła w życie, ale próby wprowadzania nauczania poszczególnych przedmiotów w języku państwowym są stale ponawiane. W latach 90. ministerstwo wyszło z propozycją wprowadzenia czterech nowych modeli szkoły narodowościowej: wszystkie w mniejszym lub większym stopniu sprowadzały się do tego, by ograniczyć naukę w języku ojczystym. W 2000 roku ministerstwo skreśliło obowiązkowy egzamin z języka polskiego na maturze pomimo 25 tysięcy podpisów zabranych przeciwko tej nowelizacji⁶.

Kolejna nowelizacja Ustawy o oświacie⁷ (dalej Ustawa) przyjęta przez Sejm Republiki Litewskiej w dniu 17 marca 2011 roku pogorszyła sytuację szkolnictwa polskiego w kilku aspektach. Na podstawie Ustawy zniesiono egzamin z języka litewskiego jako wyuczonego i wprowadzono ujednolicony egzamin maturalny z języka litewskiego i literatury dla wszystkich maturzystów. Zgodnie z art. 38 pkt. 4 Ustawy maturzyści już 2013 roku musieli składać egzamin z języka litewskiego jako ojczystego, nie zważając na różnicę w obowiązujących programach nauczania. Ustawa została przyjęta pomimo licznych protestów, wysuwnych propozycji i 60 tysięcy zebranych podpisów uczniów, rodziców i nauczycieli po petycją do najwyższych władz Litwy.

Według Ustawy 8-letni program języka ojczystego uczniowie szkół nielitewskich mieli zrealizować w ciągu 2 lat. Różnice programowe zostały szczegółowo omówione w artykule tychże autorów zamieszczonym w tomie 12 „Rocznika” SNPL⁸. Ogółem uczniowie szkół

---

⁵ T. Worobiej. Działalność Macierzy. *Tygodnik Wileńszczyzny*, 2010, nr 41. Materiał zamieszczony również w portalu *Polskie szkoły na Litwie*, <portalszkolny.org/macierzszkolna/dzialalnosc.html> [23.10.2014].

⁶ Ibidem.

⁷ Lietuvos Respublikos Švietimo Įstatymas (Ustawa o oświacie Republiki Litewskiej), Nowa redakcja, 1.07.2011. <www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=458774> [22.10.2014].

⁸ M. Szejbak, K. Moroz-Łapin. Egzamin z języka litewskiego jako ojczystego i państwowego na Litwie: wyniki w latach 2004–2012. *Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy*, 2013, t. 12, s. 97–107.

mniejszości narodowych mieli ponad 700 godzin mniej przeznaczonych na język litewski niż ich rówieśnicy w szkołach litewskich. W związku z różnicą godzin programowych w 2013 roku były przewidziane ulgi: o 100 wyrazów krótsze wypracowanie, możliwość wyboru twórczości do analizy spośród siedmiu wskazanych autorów (w szkołach litewskich – trzech) oraz dopuszczalna większa liczba błędów. Przyznanie ulg było jednym z warunków przystąpienia Akcji Wyborczej Polaków na Litwie do koalicji rządzącej⁹.

Decyzja ministra o przyznaniu ulg została zaskarżona do sądu, który orzekł, że przyznane ulgi naruszają konstytucyjną zasadę równości. Mniejszej liczby godzin i różnic programowych sąd nie uwzględnił. 7 października 2013 roku ulgi zostały odwołane¹⁰.

Sprzeciw społeczności budzi również artykuł dotyczący funkcjonowania sieci szkół z językiem nauczania mniejszości narodowych. Art. 30 pkt. 8 Ustawy uprawomocnia nierówność w traktowaniu szkół z językiem mniejszości i szkół z językiem litewskim na niekorzyść tych pierwszych. Ustawa przewiduje, że w miejscowościach, gdzie obok siebie funkcjonują szkoła litewska i mniejszości narodowej, w przypadku niedostatecznej liczby uczniów w szkole litewskiej, komplet litewski powinien być utrzymany kosztem uczniów klasy nielitewskiej.

Ustawa zobowiązuje nauczycieli szkół nielitewskich do wykładania historii Litwy, geografii Litwy oraz podstaw wychowania patriotycznego w języku litewskim (art. 30 Ustawy pkt. 2), ograniczając zakres nauczania w języku ojczystym w szkołach mniejszości narodowych. Powyższa Ustawa jest postrzegana jako dyskryminująca wobec szkół mniejszości polskiej na Litwie. Po pierwsze, jej postanowienia są sprzeczne z zasadą gwarancji równych szans edukacyjnych uczniów, gdyż zmiany zostały wprowadzone w zbyt krótkim czasie. Po drugie, prowadzą do pogorszenia już nabytych praw edukacyjnych polskiej mniejszości narodowej poprzez ograniczanie możliwości pobierania nauki w języku ojczystym. Wypowiedzi nauczycieli, uczniów oraz pu-

---

⁹ S. Tarasiewicz. Maturzyści polskich szkół zakładnikami polityków. *Kurier Wileński*, 21.10.2013 r. <kurierwilenski.lt/2013/10/21/maturzysci-polskich-szkol-zakladnikami-politykow/> [10.10.2014].

¹⁰ S. Tarasiewicz. Pavalkis zniósł Polakom ulgi na egzaminie. *Kurier Wileński*, 7.11.2013. <kurierwilenski.lt/2013/11/07/pavalkis-zniosl-polakom-ulgi-na-maturze-z-litewskiego/> [22.10.2014].

blikacje w prasie świadczą o tym, że nauczanie według nowego programu sprawia problemy uczniom i nauczycielom^{11,12}.

Celem niniejszego artykułu jest zbadanie, czy wyniki egzaminów maturalnych uczniów szkół polskich w latach 2013–2014 różnią się w porównaniu z latami 2010–2012? Badaniami zostały objęte wyniki ujednoliconego egzaminu z języka litewskiego, a także najczęściej wybieranych egzaminów maturalnych: matematyki i historii. Hipoteza zakłada, że skoro przygotowanie się do egzaminu z języka litewskiego wymagało więcej czasu i wysiłku, to mogło wpłynąć również na wyniki innych egzaminów.

W kolejnym rozdziale będzie omówiona metodyka badań. Następnie zostaną przedstawione wyniki egzaminu państwowego z języka litewskiego, a także z matematyki i historii.

Metodyka badań

Na podstawie wyników egzaminów maturalnych, zamieszczonych na stronie Państwowego Centrum Egzaminacyjnego¹³, porównywane są wyniki egzaminów sprzed ustawy, czyli z lat 2010–2012, z wynikami 2013 roku. Ogólna lista szkół wraz z ich językiem wykładowym podana jest w otwartym systemie oświatowym AIKOS¹⁴. W celu sprawdzenia postawionej hipotezy z powyższej listy zostały wytypowane szkoły średnie i gimnazja z polskim językiem nauczania. Takich placówek na liście jest 25. Dane ze szkół, w których są pioniry polskie i litewskie nie odpowiadają założeniom badań, ponieważ wyniki z egzaminów maturalnych podawane są ogółem dla całej szkoły i nie ma możli-

---

¹¹ E. Szalkowska, Egzamin z litewskiego – nierówny start, jaka meta? *Kurier Wileński*, 16.11.2011. <kurierwilenski.lt/2011/11/16/egzamin-z-litewskiego-%e2%80%94-94-nerowny-start-jaka-meta/> [10.10.2014].

¹² R. Dilienė, Kūrybiškumo pamokos arba ko trūksta lituanistams? *Dialogas*, 18.08.2011. <www.dialogas.com/laikrastis/kurybiskumo-pamokos-arba-ko-truksta-lituanistams/> [10.10.2014].

¹³ Nacionalinis egzaminų centras, Rezultatai. <www.egzaminai.lt/172/> [12.10.2014].

¹⁴ Atvira informavimo konsultavimo orientavimo sistema, Švietimo ir mokslo institucijos <www.aikos.smm.lt/aikos/svietimo_ir_mokslo_institucijos.htm> [14.11.2014].

wości wyodrębnienia wyników uzyskanych przez uczniów pionu polskiego.

Trzecia kategoria placówek to szkoły polsko-rosyjskie. Maturzyści klas rosyjskich, jak i uczniowie klas polskich, uczyli się według programu języka wyuczonego. Skutki ustawy dotyczyły ich w równym stopniu jak maturzystów pionów polskich, dlatego też 7 szkół polsko-rosyjskich zostało objętych badaniem.

Na podstawie przedstawionych wyżej kryteriów do badań zostały wybrano następujące szkoły średnie i gimnazja:

- Wilno: Gimnazjum im Adama Mickiewicza, Gimnazjum im. Jana Pawła II, Szkoła Średnia im. Szymona Konarskiego w Wilnie, Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela w Wilnie, Szkoła Średnia im. Józefa Ignacego Kraszewskiego w Wilnie (w roku 2014 uzyskała status gimnazjum), Szkoła Średnia im. Władysława Syrokomli w Wilnie, Szkoła Średnia w Grzegorzewie;
- rejon wileński: Szkoła Średnia im. Juliusza Słowackiego w Bezdanych, Szkoła Średnia w Bujwidzach, Szkoła Średnia im. św. Jana Bosko w Jałówce, Szkoła Średnia im. ks. Józefa Obrembskiego w Mejszagole, Szkoła Średnia im. Stanisława Moniuszki w Kowalczukach, Szkoła Średnia im. św. Kazimierza w Miednikach, Gimnazjum im. Konstantego Parczewskiego w Niemenczynie, Szkoła Średnia im. św. Urszuli Ledóchowskiej w Czarnym Borze, Szkoła Średnia im. św. Stanisława Kostki w Podbrzeziu, Gimnazjum im. Ferdynanda Ruszczyca w Rudaminie, Szkoła Średnia w Sużanach, Szkoła Średnia w Zujunach, Szkoła Średnia w Łowaryszkach oraz Szkoła Średnia w Ciechanowiskach;
- Troki i rejon trocki: Szkoła Średnia im. Henryka Sienkiewicza w Landwarowie, Szkoła Średnia w Trokach oraz Szkoła Średnia w Połukniu;
- Soleczniki i rejon solecznicki: Gimnazjum im. Jana Śniadeckiego w Solecznikach, Szkoła Średnia im. Anny Krepsztul w Butrymańcach, Szkoła Średnia im. Elizy Orzeszkowej w Białej Wace, Gimnazjum w Ejszyszkach, Szkoła Średnia im. Pawła Ksawerego Brzostowskiego w Turgielach, Szkoła Średnia im. Michała Balińskiego w Jaszunach, Szkoła Średnia im. Adama Mickiewicza w

Dziewieniszkach oraz Szkoła Średnia im. Ludwika Narbutta w Koleśnikach;

- rejon święciański: Gimnazjum „Żejmiana” w Podbrodziu.

Badaniem poddano jedynie wyniki z egzaminów państwowych, ponieważ na ich podstawie odbywa się rekrutacja na studia wyższe. Sprawozdania przedstawione przez Państwowe Centrum Egzaminacyjne obejmują liczbę maturzystów i procent ogólnej liczby uczniów, którzy zdawali egzamin państwowy. Do roku 2013 wyniki były podawane w skali 1–100 punktów. Od roku 2014 ocena porównawcza jest zmieniona na ocenę na podstawie kryteriów i wyniki są podawane w skali 16–100.

Egzamin państwowy z języka litewskiego

Porównanie wyników egzaminu z 2013 roku i lat 2010–2012

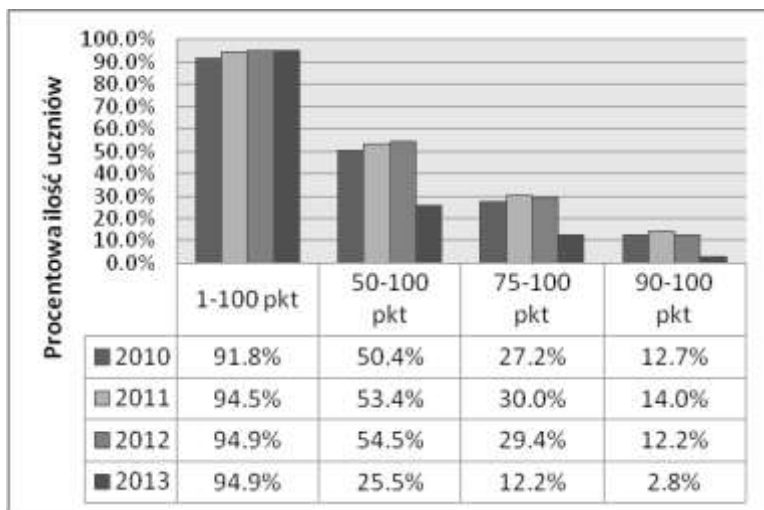
Pierwsza hipoteza dotyczy badania zależności pomiędzy średnią wyników z lat 2010–2012 a wynikami z roku 2013. Wyniki z lat 2010–2012 odzwierciedlają poziom wiedzy zdobytej w trakcie realizowania programu nauczania języka litewskiego jako wyuczonego, który obejmował treści poszerzające wiedzę i umiejętności z zakresu języka litewskiego, a także przybliżające kulturę litewską oraz wybrane utwory pisarzy litewskich. Wyniki z roku 2013 odzwierciedlają sytuację uczniów, którzy do dziesiątej klasy pobierali naukę według programu języka wyuczonego, natomiast w klasach 11 i 12 uczyli się według programu języka litewskiego jako ojczystego. Program języka ojczystego jest skierowany na studiowanie literatury litewskich autorów. Egzamin maturalny oceniał wiedzę z programu zgłębianego w ciągu ostatnich dwóch lat, zatem jedenastoklasiści w tym okresie musieli nadrobić ponad 800 godzin lekcyjnych. W Ustawie nie przewidziano okresu przejściowego, protesty zaś ukazywano opinii publicznej jako niechęć do nauki języka litewskiego¹⁵.

Tabela 1 przedstawia wyniki osiągnięte na egzaminie państwowym z języka litewskiego w latach 2010–2013. Procentowa liczba uczniów, którzy pomyślnie zdali egzamin, czyli otrzymali od 1 do 100

---

¹⁵ E. Szałkowska, Egzamin z litewskiego – nierówny start, jaka meta? *Kurier Wileński*, 16.11.2011. <kurierwilenski.lt/2011/11/16/egzamin-z-litewskiego-%e2%80%94-nierowny-start-jaka-meta/> [10.10.2014].

Tabela 1. Wyniki egzaminu z języka litewskiego z lat 2010–2013

Źródło: Badanie własne na podstawie danych z www.nec.lt/439

punktów w 2013 roku wynosi 95% i nie różni się od procentowej liczby osiągniętej przez maturzystów w latach poprzednich.

Różnica uwidoczna się w grupie, która zdobyła większą liczbę punktów. Średnia liczba uczniów, którzy osiągnęli wynik od 50 do 100 punktów w latach 2010–2012, wynosi 53%, a w roku 2013 – 26%. Zatem w tej skali punktów liczba uczniów zmalała o 26,7 punktów procentowych, czyli o 51%.

W skali 75–100 punktów różnica jeszcze bardziej się pogłębia. Jeśli w latach 2010–2012 taką liczbę punktów otrzymywało średnio 29% uczniów, to w roku 2013 – 12%. Liczba procentowa zmniejszyła się o 17 punktów procentowych, czyli o 57,6%.

W grupie uczniów, którzy zgromadzili od 90 do 100 punktów różnica jest największa. W stosunku do średniej z lat 2010 – 2012 wynoszącej 13%, wynik roku 2013 jest o 10,1 punktów procentowych niższy.

Podsumowując wyniki egzaminu państwowego można stwierdzić, że uzyskane ulgi pomogły uczniom przekroczyć minimalny próg.

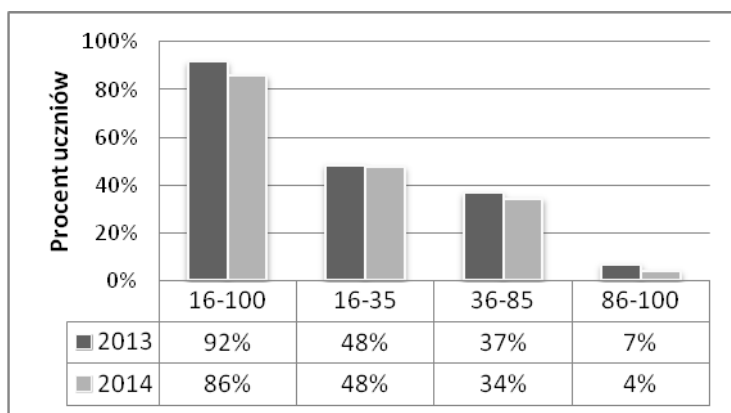
Jednak ujednoczenie egzaminu znacznie ograniczyło możliwości zdobycia wyższej punktacji.

Porównanie wyników z lat 2013 i 2014

7 października 2013 roku minister oświaty podpisał rozporządzenie odwołujące wcześniejszy dokument o wprowadzeniu ulg egzaminacyjnych. Uczniowie szkół mniejszości narodowych mogli pisać wypracowanie krótsze o 100 wyrazów¹⁶, pozostały natomiast ulgi wprowadzone przez poprzedniego ministra: możliwość popełnienia większej liczby błędów i zróżnicowane kryterium oceny.

W 2014 roku został zmieniony system oceniania prac pisemnych na egzaminach państwowych: system proporcjonalny zastąpiono kryteriami oceniania. Egzamin uważa się za niezdany, jeśli praca jest oceniona poniżej 16 punktów. Wyniki zostały podzielone na trzy grupy zależności od poziomu, który może być: niski, średni i wysoki. Poziom niski obejmuje wyniki w granicach 16–35 punktów, średni – 36–85 punktów oraz wysoki – 86–100 punktów. Według nowych zasad podano wyniki z lat 2013 i 2014.

Tabela 2. Porównanie wyników egzaminu z lat 2013 i 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z www.nec.lt/439

¹⁶ S. Tarasiewicz. Pavalkis zniósł Polakom ulgi na egzaminie. *Kurier Wileński*, 7.11.2013. <kurierwilenski.lt/2013/11/07/pavalkis-zniosl-polakom-ulgi-na-maturze-z-litewskiego/> [12.10.2014].

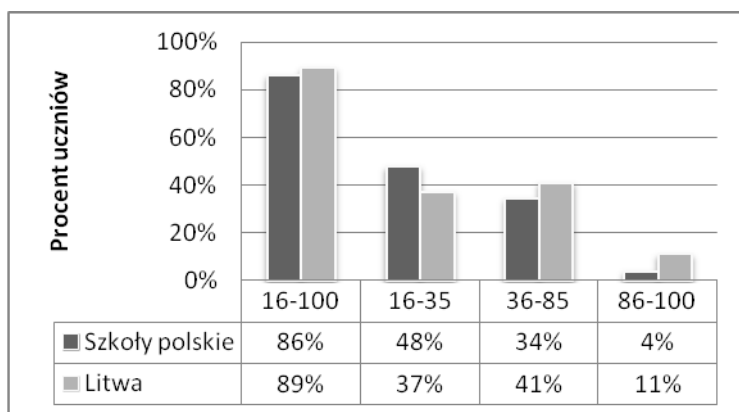

Cofnięcie ulg jeszcze bardziej pogorszyło sytuację maturzystów, co skutkowało słabszymi wynikami z egzaminu w 2014 roku w porównaniu z rokiem 2013. W 2013 roku pomyślnie złożyło egzamin 92% maturzystów, po roku zaś – 86%. Różnica wyników widoczna jest na wyższych poziomach. 16–35 punktów zdobyła jednakowa liczba uczniów – 48%, natomiast poziom średni i wysoki w 2014 roku osiągnęło o 3 punkty procentowe uczniów mniej.

Porównanie wyników szkół polskich z wynikami szkół Litwy wykazuje, że egzamin złożyło o 2 punkty procentowe uczniów mniej, więcej uczniów zdobyło 16–35 punktów, średnie i wysokie wyniki osiągnęło o 7 punktów procentowych uczniów mniej.

W wywiadzie dla „Kuriera Wileńskiego” dyrektorzy wileńskich gimnazjów negatywnie oceniają skutki reformy oświatowej¹⁷. Dyrektor Gimnazjum im. Adama Mickiewicza Czesław Dawidowicz stwierdził, że wyniki egzaminu z języka litewskiego był słabsze nie tylko pod względem zdobytych maksymalnych ocen, lecz i pod względem liczby zdobytych punktów ogółem. Cz. Dawidowicz przypomniał, że ministerstwo oświaty zapewniało o corocznym przeprowadzaniu badań dotyczą-

Tabela 3. Porównanie wyników szkół polskich z wynikami szkół Litwy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z www.nec.lt/439

¹⁷ A. Pieszko. Po reformie oświatowej: gorzej zamiast lepiej. *Kurier Wileński*, 17.11.2014. <kurierwilenski.lt/2014/10/17/po-reformie-oswiatowej-gorzej-zamiast-lepiej/> [17.11.2014].

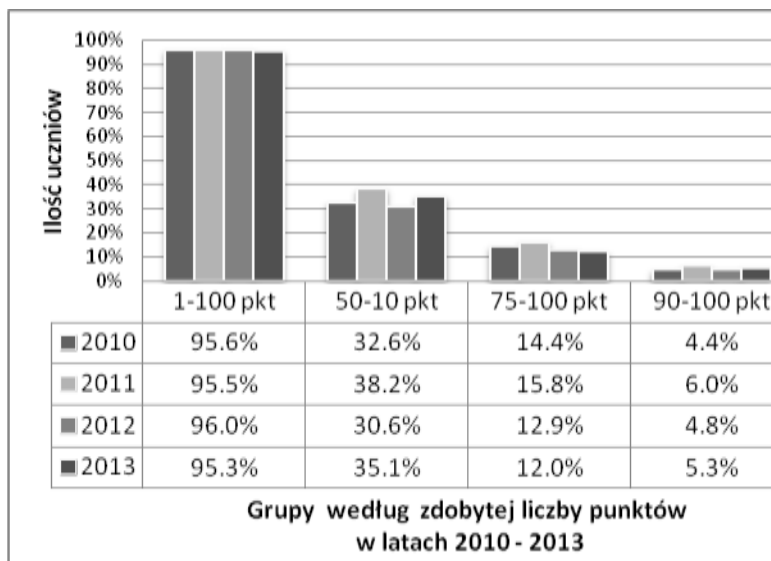
cych stanu wiedzy uczniów i dostosowywaniu kryteriów ocen, ale tej obietnicy nie dotrzymało. Dlatego ocenianie było nieobiektywne, zwłaszcza że w ciągu 3 lat uczniowie mieli opanować materiał, na który potrzeba 10 lat.

Adam Błaszkiwicz, dyrektora przodującego w rankingach Gimnazjum im. Jana Pawła II, uważa, że sam egzamin z litewskiego jest źle przygotowany. Twierdzi, że różnica procentowa złożonych egzaminów w szkole mniejszościowej i szkole litewskiej świadczy o niedoskonałości systemu oświaty. Nauczyciele lituańscy zgodnie uznają brak podręczników i pomocy metodycznych dla szkół mniejszości narodowych za główny problem w ekspresowym tempie przeprowadzonej reformy.

Egzamin maturalny z matematyki

Stopień z egzaminu państwowego z matematyki jest wymagany na większości kierunków, dlatego też jest jednym z najczęściej wybieranych egzaminów po obowiązkowym egzaminie z języka litewskiego.

Tabela 4. Wyniki egzaminu państwowego z matematyki (2010–2013)

Źródło: Badanie własne na podstawie danych z www.nec.lt/439

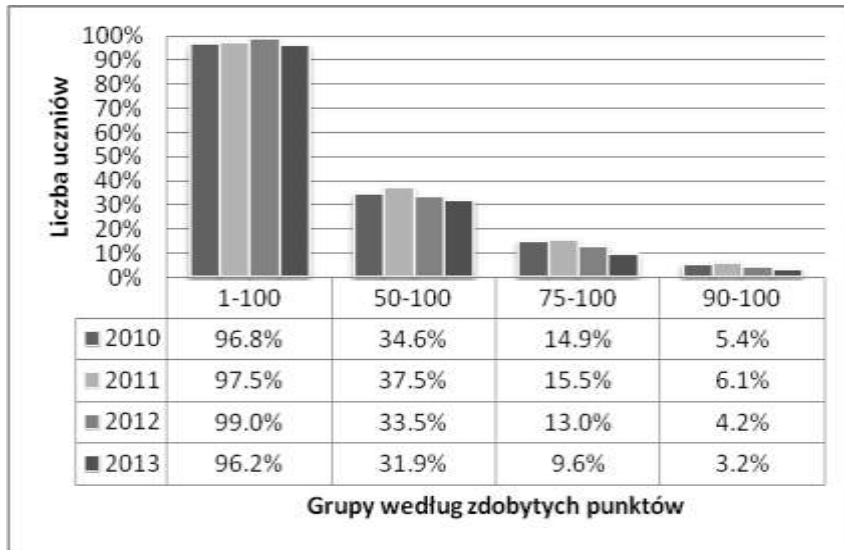
Tabela 4 przedstawia wyniki egzaminu państwowego z matematyki za lata 2010–2013. Na podstawie tych danych nie można stwierdzić znaczącej różnicy w porównaniu z latami poprzednimi. Liczba uczniów, która pomyślnie złożyła egzamin w roku 2013, wynosi 95,3%, średnia zaś za lata 2010–2012 jest 95,7%. Procentowe ilości w grupach wyższych ocen również znajdują się w granicach poprzednich lat.

Podsumowując, na wynikach egzaminu państwowego z matematyki w 2013 roku zmiany nie zaważyły.

Egzamin państwowy z historii

Tabela 5 przedstawia wyniki egzaminu państwowego z historii w latach 2010–2013. Egzamin pomyślnie składała podobna procentowa liczba uczniów. Różnica jest widoczna w osiąganiu wyższych wyników. W grupie punktów od 50 do 100 średni wynik z lat 2010–2012 wynosi 35,2%, a w roku 2013 ponad 50 punktów otrzymało 31,9% uczniów, czyli o 3,3 punktów procentowych mniej. Różnica wynosi 9,5% w stosunku do średniej z lat ubiegłych.

Tabela 5. Wyniki egzaminu państwowego z historii

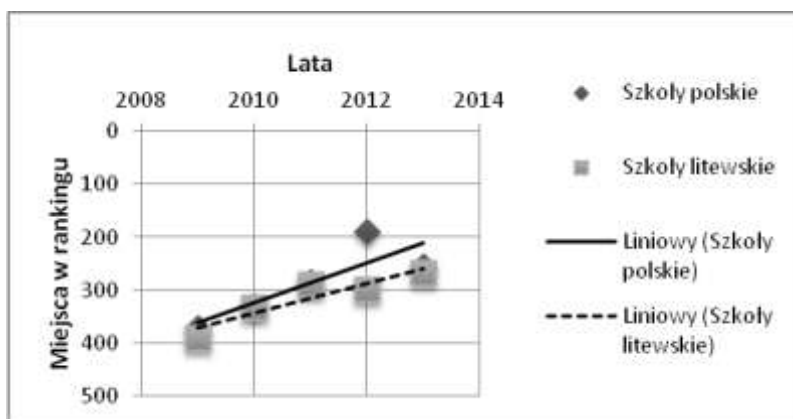
Źródło: Badanie własne na podstawie danych z www.nec.lt/439

Różnica w grupach o wyższej punktacji jest większa: w grupie 75–100 punktów średnia z lat poprzednich wynosi 14,5%, natomiast w 2013 roku – 9,6%, czyli niższa o 4,9 punktów procentowych, co stanowi 36% różnicy. W grupie o najwyższej liczbie punktów (90–100) również można zaobserwować różnicę: średnia z poprzednich lat wynosi 5,2%, w 2013 roku w tej grupie znalazło się 3,2% maturzystów. Różnica 2 punktów procentowych obniża wynik o 38% w porównaniu z średnią z lat ubiegłych.

Rankingi sąsiadujących ze sobą szkół polskich i litewskich

Badania nad rankingiem szkół, których wyniki zamieszczono w t. 12 *Rocznika SNPL*, zostały uzupełnione rankingami z roku 2013 opublikowanymi w czasopiśmie „Veidas” w kwietniu 2014 roku¹⁸. Słabsze wyniki egzaminów z języka litewskiego i historii w porównaniu z poprzednimi latami wywarły ujemny wpływ na średnią wartość rankingów szkół polskich. Pomimo trudnego dla szkół polskich okresu średnia war-

Rysunek 1. Linie trendu zbudowane na podstawie średnich wartości rankingów szkół polskich i litewskich w latach 2009–2013.

Źródło: badanie własne na podstawie rankingów szkół Litwy¹⁹

¹⁸ Veido tyrimas: kurios Lietuvos gimnazijos geriausias? *Veidas*, nr.16, psl. 16–36.

Tabela 6. Średnie wartości rankingów sąsiadujących ze sobą szkół polskich i litewskich z ubiegłych 5 lat (2009–2013)

	2009	2010	2011	2012	2013
Średnia roku szkół polskich	373	330	285	191	256
Średnia roku szkół litewskich	391	334	289	299	269

Źródło: badanie własne na podstawie rankingów szkół Litwy²⁰

tość rankingów szkół polskich jest wyższa (w rankingach mniejsza liczba oznacza wyższą pozycję) niż sąsiednich szkół litewskich.

Linia trendu zbudowana na tych liczbach w dalszym ciągu pokazuje wyższą pozycję szkół polskich (Rysunek 1).

Podsumowanie

Porównanie wyników egzaminu państwowego z języka litewskiego z roku 2013 z wynikami z trzech lat poprzednich wykazało, że wyniki uzyskane przez maturzystów w 2013 roku są słabsze.

Wywalczone ulgi pomogły uczniom w 2013 roku złożyć egzamin: procent uczniów, którzy pomyślnie złożyli egzamin, jest podobny do lat poprzednich. Jednak olbrzymia różnica godzin lekcyjnych, które musiały być poświęcone analizie i interpretacji utworów pisarzy litewskich, rzutowała na jakość wypracowań.

Różnice są widoczne w grupach o wyższej punktacji: próg 50 punktów przekroczyło o 51% uczniów mniej, próg 75 punktów – o 57,6%, a największą liczbę punktów uzyskało o 77,8% uczniów mniej.

Po cofnięciu ulg w roku 2014 nierówne warunki przygotowania do egzaminów skutkowały pogorszeniem wyników. Jeśli w 2013 roku egzamin pomyślnie złożyło 92% uczniów, to w 2014 – 86%. Średnią (36–85) i wysoką (86–100) liczbę punktów uzyskało o trzy punkty procentowe maturzystów mniej. Porównanie wyników szkół polskich z ogólnymi wynikami szkół litewskich w roku 2014 wykazuje, że egzaminu nie złożyło o 2 punkty procentowe maturzystów więcej, średnie

---

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

zaś i wysokie wyniki uzyskało o 7 punktów procentowych maturzystów mniej ze szkół polskich w porównaniu z wynikami krajowymi.

Podane różnice w zakresie osiągnięć uczniów po wdrożeniu ujednoliconego egzaminu wskazują, że nierówne warunki startowe uczniów wpłynęły ujemnie na rezultaty. Powyższe wyniki dobitnie świadczą o tym, że wprowadzone zmiany są nieobmyślane i dyskryminujące.

Badania nad wynikami egzaminu państwowego z historii odzwierciedlają podobną tendencję. W grupie o wyższej punktacji różnica jest zauważalna: ponad 50 punktów uzyskało o 9,5%, ponad 75 – 33%, a ponad 90 punktów – o 39% mniej uczniów.

Wyniki egzaminu państwowego z matematyki są podobne do osiągnięć z poprzednich lat. Matematyka wymaga systematycznej nauki, dlatego być może napięcia ostatnich dwóch lat nie wpłynęły namacalnie na wiedzę uczniów.

Nieproporcjonalne obciążenie maturzystów szkół mniejszości narodowych rzutowały na słabsze wyniki egzaminów maturalnych. Dlatego w odczuciu polskiej społeczności ustawa ma na celu zniechęcanie rodziców do oddawania swych dzieci do szkół z polskim językiem nauczania i w taki sposób stopniowo doprowadzić do likwidacji szkolnictwa polskiego na Litwie.

Słowa kluczowe: polityka oświatowa, szkolnictwo polskie na Litwie, mniejszości narodowe.

Bibliografia

- T. Worobiej. Działalność Macierzy. Tygodnik Wilenszczyzny, 2010, nr 41. Polskie szkoły na Litwie, <portalszkolny.org/macierzszkolna/dzialalnosc.html> [23.10.2014].
- Lietuvos Respublikos Švietimo Įstatymas (Ustawa o oświacie Republiki Litewskiej), Nowa redakcja, 1.07.2011. <www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=458774> [10.10.2014].
- S. Tarasiewicz. Maturzyści polskich szkół zakładnikami polityków. *Kurier Wileński*, 21.10.2013 r. <kurierwilenski.lt/2013/10/21/maturzysci-polskich--szkol-zakladnikami-politykow/> [10.10.2014].
- M. Szejbak, K. Moroz-Łapin. Egzamin z języka litewskiego jako ojczystego i państwowego na Litwie: wyniki w latach 2004–2012. *Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy*, 2013, t. 12, s. 97–107.

- K. Moroz-Łapin, M. Szejbak. Polskie szkoły na Litwie: ranking w latach 2008–2012. *Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy*, 2013, t. 12, s. 108–122.
- E. Szałkowska, Egzamin z litewskiego – nierówny start, jaka meta? *Kurier Wileński*, 16.11.2011. <kurierwilenski.lt/2011/11/16/egzamin-z-litewskiego-%e2%80%94-94-nierowny-start-jaka-meta/> [10.10.2014].
- S. Tarasiewicz. Pavalkis zniósł Polakom ulgi na egzaminie. *Kurier Wileński*, 7.11.2013. <kurierwilenski.lt/2013/11/07/pavalkis-zniosl-polakom-ulgi-na-maturze-z-litewskiego/> [12.10.2014].
- R. Dilienė, Kūrybiškumo pamokos arba ko trūksta lituanistams? *Dialogas*, 18.08.2011. <www.dialogas.com/laikrastis/kurybiskumo-pamokos-arba-ko-truksta-lituanistams/> [10.10.2014].
- Nacionalinis egzaminų centras, Rezultatai. www.egzaminai.lt/172/
- Atvira informavimo konsultavimo orientavimo sistema, Švietimo ir mokslo institucijos. www.aikos.smm.lt/aikos/svietimo_ir_mokslo_%20institucijos.htm
- M. Jackevičius. Kas kaltas dėl prastų lenkiškų mokyklų rezultatų? *Delfi.lt*, 30.11.2011. <www.delfi.lt/news/daily/education/kas-kaltas-del-prastu-lenkisku-mokyklu-rezultatu.d?id=52330983> [22.10.2014].
- A. Žukovskis. Tautinių mažumų mokyklose mokytojai nemoka lietuviškai. *Kauno diena*, 1.06.2011. <kauno.diena.lt/naujienos/miesto-pulsas/tautiniu-mazumu-mokyklose-mokytojai-nemoka-lietuviskai-278330#.UzU8cmS4c> [22.10.2014].
- M. Miknevičius. Lietuviai Vilniaus kraštą atiduoda patys. *Vilniaus diena*, 9.06.2011. <www.diena.lt/dienrastis/miestas/lietuviai-vilniaus-krasta-atiduoda-patys-357268/psl-1> [22.10.2014].
- „Veido tyrimas: kurios Lietuvos gimnazijos geriausios?“ *Veidas*, nr.16, psl. 16–36.
- A. Pieszko. Po reformie oświatowej: gprzej, zamiast lepiej. *Kurier Wileński*, 17.11.2014. kurierwilenski.lt/2014/10/17/po-reformie-oswiatowej-gorzej-zamiast-lepiej/ [17.11.2014].

Meanders of the Lithuanian educational policy in education of national minorities

Summary

The most important goal of the Polish community in Lithuania is to maintain and improve the Polish education which was formed within decades in different historical circumstances. The aim of this process was to develop an attractive and modern education based on a native language and a native culture. Over the last 20 years native education has survived despite the attempts of Ministry of Education to unify education system in Lithuania. The amendments of the Law on Education adopted by the Lithuanian Parliament on 17 March 2011 undermined the basis of existing system which has

been functioning for decades. It also introduced the unified exam starting from 2013 without taking into account the significant differences in the programmes' content and the number of lessons. In order to compensate this disproportion, less number of words and more mistakes were allowed for the graduates of national minorities schools.

In 2013 the first unified exam of Lithuanian language has been introduced. This study explores an influence of the reform on graduates' results. A comparison of 2010–2012 results with unified exam grades shows the significant differences. Exams in Lithuania are evaluated in the range of 1–100 points. The 50–100 points achieved by 51% graduates fewer comparing to the previous year's average. 57% fewer graduates received 75–100 points. The 90 points were exceeded by 78% fewer graduates.

In 2014 the criteria was more rigorous than in 2013 which led to even worse results. Medium and high scores were reached by 7 percentage points less graduates' of the Polish schools compared to the average results of the all schools.

The larger load of the Lithuanian language subject had impact on the results of history exam. 50 points and more were reached by 9.5% graduates fewer, over 75 points – by 33% fewer and more than 90 – by 39% fewer graduates. The results of math showed no difference comparing to previous year's results.

These results of Lithuanian language and history exams demonstrate the disproportional load of graduates from minority schools. The reform was introduced in a rush, not balancing it with the needs and pupils' welfare.

Keywords: education policy, Polish education in Lithuania, national minorities.